

Nocturn Aranés

Imma Pericas

Editorial Tríode

TRÍPODE

Aguesta revirada ei ua collaboracion deth Conselh Generau d'Aran

Nocturn Aranés

Prumèra edicion en català: noveme deth 2018

Dusau edicion en català: deseme deth 2018

Prumèra edicion en aranés: junh deth 2021

© Imma Pericas Pagès

© D'aguesta edicion: Edicions Trípode, SL

Carrèr Aribau, 114, entl.4a Barcelona, 08036

www.tripode.cat

Instagram: www.instagram.com/editorialtripode/

Facebook: www.facebook.com/TripodeEditorial/

Twitter: www.twitter.com/Ed_Tripode

Dessenh e maquetacion: Elma Presas

Traduccion: Miquel Segalàs Mir.

Imprés ena UE

ISBN: 978-84-122351-8-0

Depòsit legau: B 7299-2021

Quinsevolha forma de reproduccion, distribucion, comunicacion publica o transformacion d'aguesta òbra sonque se pòt realizar damb eth permís des sòns titolars, a part des excepcions previstes pera lei. Adreçatz-vos a CEDRO se vos cau fotocopiar-ne o escanejar-ne fragments.

A Maria e a Oriol

A Núria e a Tariq

ERA TRUEITA

*Guardatz laguens dera ondada, atau com un arrai d'argent,
era trueita albocardida, lutant damb era corrent.*

*Leugèra e graciosa ben luenh ara deth nin,
era trueita va gaujosa trincant era aigna der arriu,
era trueita va gaujosa trincant era aigna der arriu.*

*Un òme la guardaue, portant er am traïdor.
Ò, trueita confiada, ara demora deth pescaire.*

*Capbussa-te de tira, non te dèishes atrapar
que t'aufrís mentida era esca damb bon minjar,
que t'aufrís mentida era esca damb bon minjar,*

*Era esca passe e repasse, era trueita pro qu'ac ve
campant se se l'empasse sense perilh ne grèn,
de còp damb fôrça abilesa era trueita bug enlà.*

Ai! Pescaire de lata l'as cobejada en van.

Ai! Pescaire de lata l'as cobejada en van.

DIE FORELLE

*In einem Bächlein helle, da schoss in froher Eil
Die launische Forelle vorüber wie ein Pfeil:
Ich stand an dem Gestade und sah in süsser Ruh
Des muntern Fischleins Bade im klaren Bächlein zu.
Des muntern Fischleins Bade im klaren Bächlein zu.*

*Ein Fisher mit der Rute wol an dem Ufer stand,
Und sah's mit kaltem Blute wie sich das Fischlein wand.
So lang dem Wasser Helle, so dacht' ich, nicht gebricht
So fängt er die Forelle mit seiner Angel nicht
So fängt er die Forelle mit seiner Angel nicht*

*Doch endlich ward dem Diebe die Zeit zu lang; er macht
Das Bächlein tückisch trübe: Und eh' ich es gedacht,
So zuckte seine Rute; Das Fischlein zappelt dran;
Unch ich, mit regem Blute, sah die Betrogne an.
Unch ich, mit regem Blute, sah die Betrogne an.*

Era Trueita ei un des més famosos *Lieder* de Franz Schubert. Eth tèxte de poèmes raonde era istòria d'ua trueita d'arriu acaçada e capturada per un pescaire. Ena version catalana, qu'auie cantat er Orfeon Enric Morera de Sant Just Desvern, era trueita bug enlà, s'escape.

Introduccion

Diden qu'auie estat plan atractiva. Hège fòrça ans que la coneishia, des que nosati, barcelonins, auíem crompat e apraiat ua bòrda en un lòc dera Val de Toran entà passar-i es sasons de vacances. Ja ère vielheta alavetz, o atau m'ac semblaue, que, ena montanha, es ans castiguen de valent. Tostemp l'acompanhaue un long garròt de herèisho, tant se caminaue com se se seiguie en paredon dera bòrda quan ath vrèspe anàuem tà çò de Sarrieu na cercar era lèit acabada de mólher. Tostemp l'auia vista trincadissa coma ua figureta de porcellana; curios aspècte en un ambient d'aquerò mès rude. Auie era cara ametlada damb ua barbeta ben diboishada e es uelhs, umidi, d'un blu d'aiguamarina, languits, entoradi d'arrupes sautejades damb un punt d'ironia.

Temps endarrèr auie deishat era casa de Sarrieu e jo jamès auia trapat eth moment d'anar-la a veir. Dempús dera misteriosa visita, totun, non ac podia ajornar mès.

Siguec un maitin de deseme, jo gandiaua ath deuant dera bòrda damb era esquia apuada ena façada e escotaua eth petit

dring de seda que hège ath mèn torn era nhèu quan se delie; guardaua com es cristallhs se tornauen transparenti, s'esbrighauen e se transformauen en un petit goterèr d'aigua que queiguie sus era nhèu. Alavetz se produsie aqueth son lèu inaudible, se non ère peth silènci deth paisatge abrigat de blancor.

Era màgia deth moment se trinquèc peth bronit d'un motor e eth croishit d'ues arròdes cauishigant eth camin gelat. Un coche petit damb matricula francesa s'arturèc ena placeta de deuant e, damb fòrça dificultats, ne gessec un òme gran que caminaue damb ua cana, tot ranquejant. Auie ua cara franca e se m'apressèc un peu indecís. Vedí que conservaue un bon còs tot e qu'anaue un shinhau acorbaishat. Portaue ua giqueta groishuda de lan marrona e ua camisa a carrats blus e grisi que non li amagaue un gròs gargançon, e que tenguie damb ua faisha nera de pagés, ben sarrada.

—Bon dia ajatz! —me didec a manèra de salutacion.

—Òc que lo hè, un bon dia, ager tant com nheuaue, e quin soleiet mos hè aué, arresponí.

—Se lo vedie un shinhau intimidat. Guardèc eth camin que va tà laguens dera val e me demanèc.

—Mès entà naut i auie çò de Sarrieu, vertat?

E sense deishar-me arresponer volec saber s'encara i viuie ua hemna que se didie Carmina.

—I viuie enquia hè quauqui mesi, ara ei en Bossòst en çò d'ua des hilhes.

—Com ei que se n'a anat? Non deu pas èster malauta?
—demanèc er òme.

—Non, va pro ben, mès que li passen es ans!

—Ja ac veigui —didec er òme—, e damb aquera casa tan grana...

—Non volie cap anar-se'n; es hilhes persutèren, li dideren que damb eth bon temps i tornarie e i siguec d'acòrd.

—Era se l'estimaue plan, aquera casa.

Er òme escotaue es mies paraules damb gaudiment. M'estonaue era sua emocion e cada còp me sentia mes encuriosida. Contunhè dident que, de tant en tant, Adèla, era hilha grana, era eretèra, i anaue damb eth sòn òme entà airejar e hèr-i ua guardada.

—Adèla, òc. —Cluquèc un shinhau es uelhs, tot concentrat—. E n'a ua auta, de hilha, ditz vosté?

—Qué curios ère aqueth òme! A tot darrèr, tanpòc non i auie cap de mau en arresponer-li. Se lo vedie pro bona persona.

—Òc, Maria Jusèp. Beròies e bones gojates totes dues.

Vedí qu'aqueth nòm lo sostracaue, se trasvirèc talament qu'es uelhs li ludiren e me semblèc qu'es pòts li tremolauen.

—Vengue, vengue; se sèigue aciu, ath cant mèn - li aufrí.

Er òme carèc e en tot guardar luenh li esguitlèren ues lèrmes gautes enjós. Lèu non l'entenia, mès me semblèc que shebitejaue:

—Maria Jusèp, Maria Jusèp. —E se passèc un mocador pera cara.

Jo non gosaua pas díder arren e se produxic un long silènci.

Un shinhau mès seren, me didec que coneishie a Carmina de hège fòrça ans e qu'auie vengut de França entà veir-la; auie

estat impossible de hèc abans e, damb tant de temps qu'auie passat, temie qu'era non lo volesse veir. Com que non gosaue anar-i de dret, acabèc per demanar-me se jo l'ac podia anar a demanar. Era se deuie pensar qu'ère mòrt. En octobre deth quaranta quate eth anaue damb er exèrcit de republicans que, de França estant, entrèren ena Val entà trèir-ne es franquistes. D'aguesta faïçon pensauen provocar ua revòlta en tota Espanha e derrocar era dictadura. Auie metut er espèr en aquest còp de fòrça entà poder tornar tà casa e rehèr era sua vida. Siguec un fracàs, les derrotèren. S'aueren de replegar en aute costat dera termièra. Eth auie estat mauherit, e sòrt n'auèc des companhs que se l'emportèren en tot hùger des enemics que les anauen ath darrèr. En aquestes circonstàncies ère impensable de tornar.

Li didí que damb fòrça plaser l'ac anaria a prepausar perque, precisament, li deuia ua visita e, a mè, èra cada còp mè encuriósida, encara que me n'estè de dider-l'ac. Li auia fòrça afècte a Carmina e m'atiraue aqueth punt enigmatic que la caracterizauè. Me hège era impression qu'enes ans dera guèrra n'auie vist de totes colors. Quan bèth còp li auia demanat quauquarren, sospiraue, me metie ua man sus eth braç, dempús deishaue anar un arridolet e un vèl de malencònia l'esfaçauè. Non deisauè pas anar ne ua paraula.

—Non li auie explicat jamès arren?

—Non, no'n volie pas parlar. Çò que siguesse s'ac sauuaue entada era damb un «vèn, vèn, tot aquerò ja a passat, es joeni non cau que i dongatz tanti torn».

Er òme m'escotaue damb fòrça atencion, se trasludie era tempèsta que lo secodie per laguens, sarraue ua man contra era auta, me guardaue enes uelhs e dempús ajocaua eth cap. Fin finau acordèrem que vierie dus dies dempús entà saber se Carmina lo volerie recéber.

—A! E li aurè de díder eth sòn nòm! Qui ei, vosté?

Pensèc un shinhau e didec:

—Digatz-li Aspèt. Era ac comprenerà.

Dempús dera trobada deth maitin damb aqueth òme, non podia pas ajornar mès era visita, non auia ne idia se qué volien díder tanti mistèris e mieges paraules, mès me i auia comprometur.

Li portaria ues flors a Carmina, li agradauen tant. Segur que la haria contenta. Tostemp auie estat fòrça afectuosa damb nosati. Rebrembaua era antara de flors de colors as pès des murs de pèira que barrauen era bòrda deuant de çò de Sarrieu e es hilères e hilères que n'auie en uart. Cada sason cambiaue: lilàs moradencs e rosadi de flaira de mèu entà Pasca, liris d'aigua ben blanqui e peunes rosades entar amàs de mai, begònies de ludenti vermelhs, rosats e auriòs en ostiu, peune e gladiòls dera color dera miugrana que s'alongauen enquiàs prumèri heireds quan ja es arbes des entorns se tintauen d'òcres, daurats, iranges e magenta en tot demorar era primauera emblanquinada.

Londeman a miei maitin es carretères ja tornauen a èster transitables e me n'anè entà Bossòst. Deishè eth coche en passeg ath cant der arriu. Me shautaua de guardar pera barana deth

pònt e escotar era aigua dera Garona qu'esguitlaue tot doçament entà França. Era flaira de heired m'irritaue es narines mentre contemplaua es mosses des vòres chaupicades de gèu. Tanti còps auia passat per aqui e cada còp me sedusie com se siguesse nau. Trapè eth numèro deth carrèr e en estirar ua cadieta que gessie d'un petit horat en lumedan dera pòrta, entení eth dring agut d'ua tringòla invisibla. Pòc dempús un mainatge me dauric era pòrta e li demanè s'ère aqui a on viuie Carmina de Sarrieu.

—Mairia òc que i é; es pairs, non, se n'an anat. —E me convidèc a pujar pes escales de taules vernissades.

Tustè damb es nuds des dits era pòrta enveirada que me barraue eth pas, ath madeish temps que la dauria. E aqui ère, seiguda en un balancin, a contralum, ath cant deth balcon qu'aufrie ua immensa pintura de montanha: taques de casetes de pèira bruna e lòsa blua acorropades ath torn deth campanau romanic, e, pujant tà naut, plapes verdoses enes espònes des prats nheuadi, auedaus de blus e verds escurs coronadi de nhèu blanca. Semblaue qu'eth bronit incessable der arriu hesse encara mès pregond eth silènci.

—Quin gòi, Eulàlia! —didec— non pensaua pas que me venguesse a veir! Guairi rebrembes, tanti boni moments, aqui en poblet! E qué hè era mainadèra, e eth sòn òme? Non cau que m'ac digue, segur que son aqui enes pistes d'esquiar. Miladius, quina aficion que i pòden auer!

—E vos, Carmina, com vos trobatz? Vos veigui plan ben... e ara non auetz tant de tabalh com aqui naut darrèr des vaques, carrejant lenha, dalhant era èrba. E ètz mès caudeta, e?

—Òc que s’i està mèis caud. E trabalh, plan ac sap, que n’i a totemp se se vò hèr. Mès non, non ei pas çò de madeish, ne de bon tròç.

—Guardatz, Carmina, vos è portat aguesta flor. A vos que vos agraden tant, dilhèu vos harà companhia.

Carmina se treiguec es lunetes e les deishèc ena tauleta deth costat damb eth vestit que cosie. Dauric ua caisha non pas massa grana de husta clara decorada damb flors pintades, damb era intencion de meter-i eth didau e es estalhants e, damb suspresamia, en lheuar eth caperader sonèren es nòtes de *Era Trueita* de Schubert.

—Ei ben polita, fòrça gràcies! Ne diden orquídia, vertat? ara non i viu arren dehòra, aumens harà polit aciu ath cant dera lum. Gràcies, Eulàlia, mèis calie. Me n’alègri tant de veir-la! sap çò que mèis desiri? —didec en tot apropar-se com qui hè ua confidència— anar entà Sarrieu quan hèsque bon. E mos i tornaram a veir. Ac engüegi tant!

Li agarrè es mans deformades pera artròsi e peth dur trabalh de hemna de nauta montanha. Qué ac hè que damb ua persona grana gòses auer-i aguestes confiances e te sautes barrères d’intimitat? Qué auie aquera hemna que m’aumplie de trendesa? li guardè enes uelhs, li sarrè es mans damb afècte e era me tornèc era guardada.

—Carmina, ja volia vier a veir-vos abans, e jamès trapaua eth moment, mèis ara qu’ei diferent... Ager apareishec un òme naut en pòble. Un òme dejà gran, coishejaue, mèis que se lo vedie encara valent, e me demanèc per vos. Li didí que vos

auietz trasladat a víuer damb era hilha petita e, alavetz, susprenut, me demanèc s'ei que vos auietz tornat a maridar, perque pensaue que sonque n'auietz ua, de hilha. Li arresponí que non m'ac semblaue pas, tostemp m'auien dit qu'èretz veuda. «De vertat qu'a ua auta hilha? Guairi ans a, ac sap?». Demorèc fòrça estonat quan li didí que òc; qu'ère uns sèt ans mès joena qu'era grana e se didie Maria Jusèp. Li queigueren ues lèrmes, lo vedí fòrça tocat, Carmina, fòrça. Me demanèc se com ac podie hèr entà visitar-vos, perque dempús de tanti ans non se vedie bric damb còr de presentar-se atau com atau.

En tot parlaua la vedia com un audèth queigut deth nin que, quan l'agarres, lo sentes a tremolar caudet entre es mans. Ajocaue eth cap com se portèsse un gran hèish ath dessus, lo lheuauue, me guardaue tota encantada e lo tornaue a abaishar pensarosa.

—Li didec com se didie? —demanèc, insegura.

—Jo l'ac demanè e me didec de dider-li Aspèt.

E comencè a explicar-li, atau com er òme m'auie demanat, qu'en octobre deth 44, quan entrèren ena Val d'Aran venguent de França damb era intencion de flocar dehòra eth regim de Franco, l'auien mauherit e es companhs, com auien podut, se l'auien emportat un aute còp entà França. Les auien derrotat. Tardèc fòrça en recuperar-se e demorèc plan impossibilitat: ne pensar de trauessar a pè pes montanhes e tanpòc servie entà hèr de pagés. Entretant, didec, trobèc un trabalh en hiestron dera estacion de Sent Guironç. Non gosèc escriuer-vos perque sabie que se controtaue era correspondéncia e vos poderie damnatjar.

Çò que non li didí ei que, vedent qu'eth temps passaue, e que non i auie possibilitat de tornar, acabèc per maridar-se e establir-se en aquera casa.

Com se jo non siguessa ath deuant, Carmina deishèc anar un seguit de paraules qu'entà jo non auien cap de sentit: Jusèp..., com lo demoraua, non ère mòrt...

—Jusèp! Ei possible que sigue Jusèp? Per Diu, mè de trenta ans... mè de trenta ans... E ei viu... E ditz que me vò veir? —murmuraue Carmina—. Ai, Eulàlia! Açò qu'ei un miracle! Ei clar que deu èster Jusèp. A d'èster eth. Quan li didec que tornarie?

—D'aciu a dus o tres dies, passarà a demanar se voletz que vos vengue a visitar.

Jo li careçaua es mans, entrendida de veir era emocion que manifestaue, en tot qu'era, en silènci, fixaue era vista enes montanhas. Ath cap d'ua estona se virèc e me guardèc damb aqueri uelhs totemp un shinhau tracassièrs.

—Òc, òc que lo voi veir, Eulàlia, li diderà que vengue?

E alavetz vedí qu'aquiu i auie ua istòria; dempús constatè que, en realitat, n'i auie dues.